

désből folyó kötelezettségeit. De az agrárpárt tagjai (akiknek kezében volt a belügy és a hadügyminisztérium) nyíltan a feladás mellett foglaltak állást s kijelentették, hogy szükség esetén kikényszerítik ezt. „Ilyen körülmények között mondták ki — folytatja Buk — hogy inkább igázzon le bennünket Hitler, minthogy Vorosilov védjen meg. És ez komoly volt: az agrárpárt azzal fenyegetőzött, hogy megnyitja a határt Hitler előtt, ha igénybe vesszük az orosz segítséget.“ Ugy látszott, hogy fasiszta államcsínyre készülnek.

A cseh szerző tanúsága különösen érdekes Oroszország álláspontját illetőleg a szeptemberi napokban. Vannak ugyanis tévedések, melyeknek élete ugyanolyan hosszú, mint a hazugságoké s amelyek ugyanolyan ártalmasak, mint az utóbbi. Így G.-L. Jaray (*Offensive allemande en Europe*), az európai német előretörést írja le, válaszolja az ellenállás módozatait s célzatosan állapítja meg „Oroszország csaknem teljes távolmaradását a kritikus napokban.“

„MI KINAIK“ — TIZEZREN

Kevés olyan nehéz írói feladatot ismerünk, mint valamely ország életének, lakosságának, történelmének és helyzetének eseményszerű, könnyed formában történő leírását.

Ha az író valamely idegen állam arcát festi le, könnyen tévedhet, mert külföldi előtt sohasem tárul fel egy ország a maga teljes egészében. Viszont az az író, aki saját országáról ír, okvetlenül az elfogultság hibájába esik. Különösen nehéz ez a feladat, ha olyan országgal állunk szemben, mint Kína, amely mindenkiben már pusztán említésre is valami titok érzetét kelti. Ez a hatalmas birodalom a maga több százmillió lakosával, több ezer éves történelmével, szinte már misztikus kulturájával az európai ember szemében csupa különös érdekesség, mondhatni inkább valami szimbólumféle, a nyugalom, a mozdulatlan tömegek és roppant arányok jelképe, mint élő valóság. Pedig a mai Kína egyre többet hallat magáról, hol háborúi, hol Japánnal való örök marakodása, hol furcsa belső belső mozgalmi és az ezekkel összefüggő éhínségekkel kapcsolatban. Ezért rendkívül hálás, de nagyon nehéz feladat ennek az országnak az ismertetése.

Lin Yutang, a *Mi kínaiak* című könyv szerzője, az első percben nagyon alkalmasnak látszik arra, hogy hiteles, pontos és érdekes portrét fessen hazájáról. Maga *Pearl S. Buck* is írja a könyv előszavában, hogy kevés író ismeri annyira Kinát, mint Lin Yutang, akinek európai a kulturája, széles a látóköre, de nem szakadt ki hazája környezetéből és nem vesztette el Kinával való kontaktusát, mint legtöbb honfitársa, akit magába szívott Amerika vagy Európa kulturája. Az európai, angolos műveltség csak arra jó Lin Yutangnál, hogy Kinát annál élesebben és pontosabban lássa, mert meg van nála az összehasonlítási alap, amely tallán a legfontosabb eszköz Kína megismerésénél. Valóban, Kína megértéséhez legelső sorban az szükséges, hogy az ember ne nézze ezt az országot európai szemmel, de úgy mutassa be, hogy az a fehér ember kulturájának is megfelelő legyen. Lin Yutang mindezeknek az adottságoknak a birtokában van és ha mégsem tartjuk könyvét maradéktalanul sikerültnek, annak az az osztályelfogultság az oka, ami minduntalan kiütkezőik szövegéből.

Lin Yutang részletes beszámolót ad Kináról. Beszél a birodalom éle-

téről, történelméről, a kínai lélekről, tudományról, a nemi kérdéstől a társadalom szerkezetéig mindenről érdekesen és őszintén számot ad, de egész mondanivalója csak annak a kis kulturált, művelt rétegnek az életéről és állapotáról szól, amelyhez maga is tartozik.

Ebben a beállításban Kína nyugodt, békés ország, ahol mindenki bele-törődik sorsába, ami nem is olyan kétségbeejtő, hiszen — Lin Yutang szerint — nagyon kevés munkából, sok pihenésből, még több teaivásból és legelsősorban álmodozásból és költészetből áll.

Igen érdekes, amikor leírja, hogy a kínai kultúra azért olyan fejlett, az irodalom és a művészet azért ért el már a VIII. században hihetetlen magaslatokat, mert a kínai ember ráér gondolkodni, filozofálni és művelődni. Kérdés azonban, hogy mit szólnak ehhez a kulik és földművelők, Kína lakosságának 94 százaléka. Ezekről ugyanis nagyon keveset ír Lin Yutang. Néha tesz egy odavetett megjegyzést, amiből az olvasó mégis megtudja, hogy Kína lakosságának 90 százaléka analfabéta, a kínai ételekről szóló pár oldalas nagyon érdekes leírásában találhatunk egy szerényen meghuzódó mellékmondatot a sűrűn ismétlődő éhínségekről, mindezek azonban olyan jelenségek, amelyekről a könyv szerzője szeret megfeledkezni.

És ha nézzük az érem másik, szintén nagyon érdekes oldalát, hogy hogyan látja ez a művelt kínai Európát és a mi életünket, ugyanezzel az osztály elfogultsággal állunk szemben: Európából is csak a felső társadalmi rétegek életét ismeri. Ez a felületés látásmód néha már boszantóan hat, mert sokszor egész téves következtetések forrása lesz. A kínai lakás kényelmes és bő berendezéséről írva például gunyosan megemlíti, hogy nem érti azokat az európaikat, akik arra büszkék, hogy van butodarabjuk, amit nappal diványnak, éjjel pedig ágynak használnak. Megmondhatjuk Lin Yutagnak, ha esetleg nem tudná, hogy ez a számára érthetetlen „divat” a kis lakás, a fullasztóan kevés hely, vagyis, amiből mindez következik, a rossz anyagi viszonyok következménye és hogy nálunk Európában is szívesebben lakna mindenki a saját több szobából álló házában, mint kis, levegőtlen lakásokban. De ezeket a tüneteket ő a saját hazájában sem veszi észre, hogyan ismerné fel akkor nálunk?

Mindennek ellenére Lin Yutang könyve igen érdekes és élvezetes olvasmány. Friss, kissé gunyos hangon ír, különösen akkor, amikor az európai kulturáról beszél és ehhez, — valljuk be, — van is némi joga, hiszen olyan nemzet fia, amelynek történelmét 800 éves ciklusokra osztják be.

Osztályának életét igen szórakoztatóan mutatja be, komoly műveltséggel és felkészültséggel tud beszélni az élet minden jelenségéről, Kína igazi problémáit azonban a könyv végén öt oldalon tárgyalja csak, jellegzetes kínai optimizmussal, közönnyel és felelőtlenességgel.

Mi kínaiak — ez Lin Yutang könyvének magyar címe, azonban az író csak nagyon kis rétegét mutatta be annak a hatalmas birodalomnak, amely addig, amíg pár kiváltságos fia kényelmes és boldog életet él, hősi erőfeszítéssel igyekszik kikerülni a japán imperializmus feléje nyújtott csápjait és alig tud kibontakozni abból a pusztító, halálos ölelésből, amelyet saját tömegeinek szervezetlensége, tudatlansága és közönye font köréje. Lin Yutang ebben a tekintetben is optimista, már amennyire érinti ezt a kérdést, de — könnyű neki.

Hába, faji, vallási, távolságbeli és felfogások közötti ellentéteket

még valahogy le lehet győzni, de a társadalmi elfogultságok elmozdithatatlan kőgátként merednek ember és ember közé.

Ez a szomorú tanulsága Lin Yutang könyvének, melyet Benedek Marcel fordított mintaszerűen magyarra. (Füzes György)

FRANCOIS MAURIAU UJ REGÉNYE. Akik az irodalmi siker és hatás társadalmi összefüggéseit kutatják, azokat gondolkodóba ejtheti Francois Mauriac esete. Hogy van az, hogy a korszerű francia regényírás egyik legnagyobb mesterének újabb meg újabb teljesítményei előtt (melyek mindig közelebb állnak a remekműhöz, mint a bűvészműtatványhoz), hideg elismeréssel hódol csak a kritika? Azért — felelhetnők kissé merészen — mert Mauriac még máig sem hódította meg a francia átlagolvasót, akinek értékeit tiszteltreméltó bírálói kénytelenek szem előtt tartani.

A „nép“, és ezt a szót itt legtágabb értelmében használjuk, a szalónok közönségét sem zárva ki belőle, nem szereti Mauriacot. Idegenkedik tőle. Fél a műveiben szétfelező lélektani fantasztikumtól, amely olykor az érzékelhető valóságnál valóbb realitássá duzzad. A francia átlagolvasó jól érzi magát, (vagy inkább: jól akarja érezni magát, konokul) abban a rendezetten szürke kisvárosi környezetben, abban a kérérlhetetlen, feszes családi gyűrűben, ami a Mauriac szörnyei-nek lelki tája. S a katolikus író hiába szoritja átkozott hóseit a háború előtti világba, a közönség eredendő gyanuját nem tudja eloszlatni. Az olvasó nem annyira gyermeket, hogy mentségül elfogadja: „Nem is rólam van szó, hanem a nagyanyámról“. Különben is, a francia átlagolvasó nem szereti, ha rosszat mondanak a nagyanyjáról. Már pedig Mauriac...

Uj könyve, a *Chemins de la Mer* nem fogja növelni az író népszerűségét s igen gyérszámú híveket fog szerezni neki azokban a körökben, ahol művei a föntiektől eltérő okokból nem találtak eddig megértésre.

A *Chemins de la Mer* klasszikusan mauriaci családi drámának indul. Egy gazdag bordeauxi polgár-család, a Révolou-familia tönkremegy. Ennek első következménye: jegyességbontás a Révolou-lány s az egyik Costadot-fiu között. Robert Costadot kézbeveszi a családi javak kezelését, s mint egész ember — bocsánat: egész polgár — viszonyt kezd elhagyott menyasszonyával, de csakhamar újból ellöki magától. A két család — a dús s a lecsusztott — tagjai körül egyaránt Mammon isten szövi a hálót. (A könyv eredeti címe: *Mamona*). A babyloni isten főügynöke a regényben a Costadot családanya, Léonie. Az új Mauriac könyvnek ő a fő monstruma, Thérèse Desqueyroux-hoz méltó lélektani szörny.

Az ifjabbik Costadot-csemete: Pierre, a költő, anyja és bátyja lelketlenségén való elkeseredésében meginog. Ember módjára akar élni az embertelen világban. De hogyan? Pierre tétova lázadó. Lázadása csak menekülés lehet. De hova? Nyilván csak istenhez vagy a forradalomhoz... Mert Pierre Costadot végül mégiscsak meggondolja magát és 18 éves fejjel beáll katonának: a függelemnek ehhez a formájához menekül az élet elől.

Mint régebbi regényeiben, a *Chemins de la Mer*-ben is két csoportra oszlanak Mauriac alakjai: tisztákra és tisztátalanokra. A tisztátalanok, mint Léonie a szörnyű családanya és fia Róbert, ezuttal a pénz korrumpáló hatását példázzák, azt, hogy a tökéletes hivatás hogyan bomlasztja szét a polgári etikát. Ezeknek az alakoknak rajza a *Chemins de la Mer*-ben kissé téziszerű. Olykor tulságosan kiérzik mögöttük az írói szándék és eltünteti az alakokkal szemben kötelező szerzői távolságot. Jobb szeretjük a *Les Cor-*